

ΒΗΜMagazino

HAPPY MEGA YEAR!

ΜΑΡΙΑ ΚΑΛΛΑΣ ΣΠΑΝΙΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΟΥΝ ΤΗΝ ΕΥΑΛΩΤΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΝΤΙΒΑΣ
ΝΤΟΥΜΠΑΪ, ΝΤΟΧΑ ΟΙ ΝΕΕΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΣ ΤΟΥ NIGHTLIFE ΚΑΙ... ΟΧΙ ΜΟΝΟ ΤΗΝ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ
ΕΘΝΙΚΗ ΓΑΥΠΤΟΘΗΚΗ ΣΤΑ ΕΝΔΟΤΕΡΑ ΜΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ

9 772623 493002 01

ΕΝΑ ΓΝΩΣΤΟ, ΑΓΝΩΣΤΟ ΠΑΡΚΟ ΓΛΥΠΤΩΝ

Η Εθνική Γλυπτοθήκη στο Γουδί άνοιξε ξανά έπειτα από δύο χρόνια και ετοιμάζεται να αντιμετωπίσει νέες προκλήσεις.

«Μαζική μεταφορά ή γενικές μεταφορές» του Γιάννη Γαίτη (1923-1984).

ΑΠΟ ΤΗ
ΜΑΡΙΑΕΝΑ ΑΣΤΡΑΠΕΛΛΟΥ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ
ΘΑΥΜΗΝΑ ΚΡΑΣΑΓΑΚΗ

Ο «Δισκοβόλος» του Κωνσταντίνου Δημητριάδη και ο «Χορός του Ζαλόγγου» του Γιώργου Ζογγολόπουλου. Το βαγονέτο που είναι η «Μαζική μεταφορά ή γενικές μεταφορές» του Γιάννη Γαίτη, αλλά και ένας τεράστιος «Δωδεκάκηνος

τροχός ισορροπιών σε συρματοσχοίνα με αντίβαρο σφαίρα» του Θόδωρου (Παπαδημητρίου) που μπορεί να επιβάλλεται ακόμα και στην απεραντοσύνη του ανοιχτού χώρου. Οποιος/α έχει τη συνήθεια να πηγαίνει στο Άλσος Στρατού στο Γουδί ή αν βρεθεί εκεί χάρη σε κάποιο παιδικό πάρτι είναι συνηθισμένος/η στην παρουσία μικρότερων και μεγαλύτερων γλυπτών σε

μια έκταση που αγγίζει τα 6,5 στρέμματα. Δίπλα σε αυτά, μικρές ταμπέλες προειδοποιούν – κυρίως τα μικρά παιδιά, αλλά όχι μόνο – ότι απαγορεύεται το αγγίζειν, αν και οι μικροί επισκέπτες του πάρκου είναι περισσότερο απορροφημένοι στη σπάνια δυνατότητα που τους δίνεται να κάνουν απρόσκοπτη ποδηλατάδα μέσα σε ένα πάρκο. Τα διάσπαρτα γλυπτά είναι τα ηχηρά τεκμήρια της παρουσίας της Εθνικής Γλυπτοθήκης μέσα στο Άλσος, η οποία στεγάζεται σε δύο ανακαινισμένα ιστορικά κτίρια του 1900 που άλλοτε λειτουργούσαν ως βασιλικοί στάβλοι. Ο κόσμος μοιάζει να αγνοεί την ύπαρξή της, ενδεχομένως και εξαιτίας της ελλιπούς σήμανσης, όμως στο εσωτερικό του ενός εκ των δύο κτιρίων μπορεί κανείς να δει ορισμένα αριστουργηματικά δείγματα της νεοελληνικής γλυπτικής από τον 19ο και τον 20ό αιώνα (το

«Κοιμωμένη» του Γιαννούλη Χαλεπά (1831-1938), εκμαγείο από τον οικογενειακό τάφο της Σοφίας Αφεντάκη στο Α΄ Νεκροταφείο Αθηνών.

δεύτερο κτίριο στεγάζει τα εργαστήρια συντήρησης). Για παράδειγμα, τον «Θεραπευτή» του Ρενέ Μαγκρίτ που σε υποδέχεται στο κτίριο της Εθνικής Γλυπτοθήκης, το «Κεφάλι σατύρου» του Γιαννούλη Χαλεπά, τον «Γυναικείο κορμό» (1920) του Κωνσταντίνου Δημητριάδη, την «Προτομή ιερωμένου (Θεόφιλος Καΐρης)» (1889) του Λάζαρου Σώχου, αλλά και τους ανδριάντες του Χρήστου Καπράλου (1936) και του Γιάννη Μόραλη (1937), φιλοτεχνημένους από τον Γιάννη Παππά, ή την «Πεντέλη σε έκσταση» του Λάζαρου Λαμέρα. Σε βιτρίνες παρουσιάζονται λιγοστά πιο ευαίσθητα γλυπτά από γύφο ή πηλό, όπως το εκμαγείο της «Κοιμωμένης» του Χαλεπά από το Α΄ Νεκροταφείο, προστατευμένα από το μικροκλίμα της αίθουσας, για να μην κιτρινίσουν ή να μη δεχθούν επικαθήσεις σκόνης. Μαζί με τα εξωτερικά εκθέματα του πάρκου συγκροτούν τα 145 έργα από τα 3.000 που περιλαμβάνει η συλλογή της Εθνικής Γλυπτοθήκης και που βρίσκονται αποθηκευμένα στη Δυτική Αττική. Εντυπωσιακοί είναι και οι θησαυροί από εκείνη που ήταν η πάλαι ποτέ έπαυλη Θωμ σους Αμπελόκηπους, η οποία καταστρά-

Γενική άποψη της Γλυπτοθήκης, με το «Βιεννάμ» (σε πρώτο πλάνο, αριστερά) του Χρήστου Καπράλου (1909-1993) και τον «Αρλεκίνο» (δεξιά) του Γιώργου Καλακαλλά (1938-2021).

Επάνω: Το έργο «Αποθέωση» του Μιχάλη Λεκάκη (1907-1987). Αριστερά: «Ο Κάιν» του Λουκά Δούκα (1890-1925).

Αυτό που με συναρπάζει δεν είναι η προοπτική των αλλαγών εντός του κτιρίου ή στην υφιστάμενη αφηγηματική γραμμή, αλλά να επιχειρήσουμε μια νοερή διασύνδεση ανάμεσα σε ό,τι υπάρχει εντός της Γλυπτοθήκης και στον περιβάλλοντα χώρο με τη δημόσια γλυπτική της Αθήνας

ΣΥΡΑΓΩ ΤΣΙΑΡΑ, ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗΣ

φηκε στα Δεκεμβριανά το 1944, όπως «Το πνεύμα του Κοπέρνικου» του Γεωργίου Βρούτου, ή ο «Βοσκός με κατσικάκι» (1856) του Γεωργίου Φυτάλη, τα οποία περιήλθαν το 1949 στην κατοχή της Εθνικής Πινακοθήκης (της οποίας η Γλυπτοθήκη αποτελεί κομμάτι) μέσα από το κληροδότημα του Νικολάου Ηλιόπουλου. «Από τα περίπου 3.000 έργα της συλλογής μόλις τα 120 έχουν αγοραστεί, τα υπόλοιπα είναι δωρεές, κληροδοτήματα και κάποια δάνεια διαρκείας» θα πει στο BHMAGAZINO η επιμελήτρια της συλλογής Γλυπτικής Τώνια Γιαννουδάκη. Όπως για παράδειγμα τα κληροδοτήματα των γλυπτριών Φρόσως Ευθυμιάδη-Μενεγάκη και Μπέλλας Ραφτοπούλου και τελευταία της γκαλερίστριας Μαρίας Δημητριάδη, όπως και μια μεγάλη δωρεά του γλύπτη Ιωάννη Αβραμίδα. Η Εθνική Γλυπτοθήκη άνοιξε πρόσφατα έπειτα από δύο χρόνια που παρέμενε κλειστή όχι μόνο εξαιτίας της πανδημίας αλλά και προκειμένου να γίνουν κάποιες αλλαγές στο εσωτερικό της με προεξάρχουσα την αναβάθμιση του φωτισμού της, και ακολούθως κάποιες εργασίες καλλωπισμού, όπως ο καθαρισμός του χώρου και των βιτρι-

νών. Παράλληλα καταργήθηκαν τα κείμενα τοίχου που υπήρχαν προκειμένου να κατατοπίζουν τους επισκέπτες για τις 10 ενότητες παρουσίασης της συλλογής και μπηκαν επικαιροποιημένα κείμενα σε προθήκες με φωτογραφίες των έργων που ανήκουν σε κάθε ενότητα (από τη λαϊκή και την επαναστατική γλυπτική μέχρι τα έργα που ήρθαν μετά τον μοντερνισμό). Αλλαγές επί της μουσειολογικής μελέτης δεν έγιναν, οπότε παραμένει περίπου όπως τη σχεδίασαν οι αρχιτέκτονες Πάνος Τζώνος, Γιώργος Παρμενίδης, Κριστίν Λονγκεμπέ στα μέσα της δεκαετίας του 2000 μαζί με κάποιες αλλαγές που έκανε στην πορεία η επιμελήτρια της συλλογής Γλυπτικής Τώνια Γιαννουδάκη. Υπάρχει μια ελεύθερη ροή που σε μεταφέρει διακριτικά στην κάθε ενότητα μέχρι τα έργα καλλιτεχνών όπως οι Ουπ Ζούνι, Θόδωρος (Παπαγιάννης), Αφροδίτη Λίτη, Παντελής Χανδρής. Το πιο πρόσφατο έργο της συλλογής που εκτίθεται είναι ο «Απόλλων/ Απ' όλον» (2007) του Αγγελου Παπαδημητρίου. «Η μετακίνηση των γλυπτών είναι δύσκολη και κοστίζει. Ακόμα και η μετακίνηση των βιτρινών δεν είναι εύκολη υπόθεση. Ναι, υπάρ-

χουν πολλά έργα στη συλλογή, όμως, για παράδειγμα στον εξωτερικό χώρο, έχουμε σχεδόν εξαντλήσει τα περιθώρια για το τι μπορεί να εκτεθεί. Υπάρχει ένα γλυπτό του Κουλεντιανού και ένα του Takis από το κληροδοτήμα της Μαρίας Δημητριάδη που θα μπορούσαν να βγουν έξω στο πάρκο αλλά πρέπει πρώτα να συντηρηθούν» θα εξηγήσει η επιμελήτρια στο BHMAGAZINO. Εάν είχε τη δυνατότητα για αλλαγές αυτό που θα έκαι-

νε, όπως λέει, θα ήταν να εμπλουτίσει κατά πολύ τα έργα του 19ου αιώνα «γιατί είναι τόσο σπάνια που δεν τα βλέπεις εύκολα. Η σύγχρονη τέχνη είναι πιο προστιμή στον κόσμο και μέσω του ΕΜΣΤ, οι δε καλλιτέχνες είναι ζωντανοί, οπότε έχουν την ευκαιρία να εκθέσουν το έργο τους. Τον 19ο αιώνα, όμως, που είναι η βάση της νεοελληνικής γλυπτικής, δεν τον βλέπεις αλλού. Πέρα από τους ανδριάντες και τις προτομές,

Επάνω: «Χρίστος ο αράπης» του Ιωάννη Βισσάρη (1843-1892) με φόντο την «Πηνελόπη» του Λεωνίδα Δρόση (1834-1882). **Αριστερά:** «Ιπποκένταυρος» του Θωμά Θωμόπουλου (1873-1937).

Το έργο «Πόλις» του Ιωάννη Αβραμίδα (1922-2016) με φόντο τον «Δωδεκάκτινο τροχό ισορροπών σε συμμάτσοινα με αντίβαρο σφαίρα» του Θόδωρου (1931-2018).

ΜΑΡΙΑ ΚΑΛΛΑΣ

ΟΙ ΔΙΚΟΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΙ

Σπάνιες μαρτυρίες και επιστολές που αντάλλαξε η υψίφωνος με τους πιο στενούς συνεργάτες και φίλους της αποκαλύπτουν την ανθρώπινη – τρυφερή, γενναιόδωρη αλλά και ευάλωτη – πλευρά της.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΒΙΔΙΟ

Έχουν γραφτεί πάρα πολλά για την τέχνη της και για τη ζωή της, διθυραμβικά και αποθεωτικά αλλά και αυθαίρετα, ανακριβή, ακόμα και προσβλητικά για τη μνήμη της. Θα γραφτούν και άλλα με αφορμή τα εκατό χρόνια από τη γέννησή της που συμπληρώνονται τον ερχόμενο Δεκέμβριο. Θα γίνουν και πολλές εκδηλώσεις στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό στο πλαίσιο της ανακήρυξης του 2023 ως Επετειακού Έτους Μαρίας Κάλλας από την UNESCO. Είναι βεβαίως απαραίτητο να μην ξεχνάμε ανθρώπους όπως εκείνη, που με την προσφορά τους σφράγισαν τη διαδρομή της ανθρωπότητας – γιατί αυτό έκανε και η

Κάλλας με την τέχνη της. Την ίδια στιγμή άνθρωποι όπως εκείνη δεν έχουν ανάγκη από επετείους για να συνεχίσουν να υπάρχουν. Θα υπάρχουν πάντα χάρη στην ανεκτίμητη κληρονομιά τους. Ομως, όσο θαυμασμό και αν προκαλεί μετά τον θάνατό της η Κάλλας ως καλλιτέχνης – το πριν είναι ένα άλλο κεφάλαιο, με πολλές δυσκολίες, πολλές αμφισβητήσεις, πολλές πίκρες και πολύ αγώνα –, η Μαρία, ο άνθρωπος πίσω από την ντίβα, εξακολουθεί να είναι εικόνα θολή. Επειδή την

έχουν λερώσει με ανεπιβεβαίωτες φήμες, ψευτιές και φθηνά κουτσομπολιά ακόμα και βιογράφοι που διεκδίκησαν τον χαρακτηρισμό του έγκυρου. Ευτυχώς στην περίπτωση της, όπως το ταλέντο της λάμπει όλο και με πιο δυνατή λάμψη σε πείσμα εκείνων που κάποτε την είχαν βρει ανεπαρκή, έτσι και η αλήθεια του χαρακτήρα και της προσωπικότητάς της αποκαλύπτεται εύκολα αν ξεφυλλίσουμε την αλληλογραφία της και αν ανατρέξουμε στις μαρτυρίες των ανθρώπων που έζησαν μαζί της. Εκείνων που όχι απλώς χειροκρότησαν την Κάλλας αλλά μοιράστηκαν την καθημερινότητα της απλής, καταδεκτικής, χαριτωμένης Μαρίας. Αυτή τη συγκινητική Μαρία επιχειρούμε να επανασυστήσουμε σήμερα στους θαυμαστές της Κάλλας μέσα από αξιοσημείωτα ντοκουμέντα. Ανάμεσα στα οποία ξεχωρίζουν οι αδημοσίευτες μαρτυρίες που έβγαλε από το αρχείο της και μας πρόσφερε με μεγάλη γενναιοδωρία η Βίκυ Ανθοπούλου, ανιψιά της διεθνούς φήμης πιανίστριας Βάσως Δεβετζή, που υπήρξε επιστήθια φίλη της υψίφωνου κατά τα δέκα τελευταία χρόνια της ζωής της.

«Από τον Οκτώβριο του 1981 που εγκαταστάθηκα στο Παρίσι για σπουδές, είχα την τύχη να γνωρίσω την Μπρούνα Λούπολι και τον Φερούτσο Μετσάντρι», θυμάται η Βίκυ Ανθοπούλου, «τους δύο πιστούς ανθρώπους της Μαρίας Κάλλας, την αληθινή της οικογένεια, όπως τους αποκαλούσε η ίδια, και να συνδεθώ από τότε για πολλά χρόνια μαζί τους. Ερχονταν συχνά στο σπίτι της θείας μου, της Βάσως Δεβετζή, με την οποία διατήρησαν στενή επαφή μέχρι και τον δικό της αιφνίδιο θάνατο τον Νοέμβριο του 1987. Στις περισσότερες από τις ιδιωτικές αυτές συναντήσεις, και στα τρισάγια που έκαναν στην εκκλησία του Αγίου Στεφάνου, ήμουν παρούσα. Μου έδιναν τη χαρά να με δέχονται με εμπιστοσύνη, να απαντούν στις ερωτήσεις μου, αρ-

Η Μαρία Κάλλας, όπως πάντα όμορφη και φινετσάτη, φωτογραφημένη από τον μπάτλερ της, Φερούτσο Μετσάντρι, στο παρισινό διαμέρισμά της, στη λεωφόρο Georges Mandel 36, το 1976.

Η Κάλλας και ο Μετσάντρι στους δρόμους του Παρισιού, το 1969.

γότερα μάλιστα να μου υπαγορεύουν τις αναμνήσεις τους, με την προοπτική κάποτε να διασωθούν στη μνήμη».

Μερικές από αυτές τις σελίδες (όπως τη μαρτυρία της Μπ. Λούπολι) μοιράζεται σήμερα μαζί μας η Β. Ανθοπούλου. Η οποία εκτός από τον θησαυρό των νεανικών αναμνήσεών της μας κάνει ένα ακόμα δώρο: Πρόκειται για αδημοσίευτα μέχρι τώρα αποσπάσματα από τις πρόσφατες τηλεφωνικές συνομιλίες της με τον 88χρονο σήμερα Φερούτσο, ο οποίος είναι πια ο μόνος που απομένει από τους πολύ έμπιστους και αγαπημένους ανθρώπους της Μαρίας Κάλλας. Ας δούμε λοιπόν τι έλεγαν τα δικά της πρόσωπα αλλά και τι αποκαλύπτουν οι επιστολές της ίδιας της Κάλλας σε φίλους και συνεργάτες – τα αποσπάσματα που χρησιμοποιήθηκαν προέρχονται από το βιβλίο του Τομ Βολφ «Μαρία Κάλλας - Γράμματα και αναμνήσεις» (στα ελληνικά από εκδ. Πατάκη), ο οποίος έχει επίσης σκηνοθετήσει το εξαιρετικά ενδιαφέρον ντοκιμαντέρ «Maria by Callas» («Η Μαρία Κάλλας εξομολογείται», 2017).

Φερούτσο Μετσάντρι, ο μπάτλερ

«Είχα την τύχη να ζήσω και να δουλέψω κοντά στη Μαρία Κάλλας τα 20 τελευταία χρόνια της

σύνοτης ζωής της. Και ο Θεός θέλησε να οβήσει μέσα στα χέρια μου μια μέρα, τόσο νέα και τόσο όμορφη ακόμα... Από τότε κι όσο περνούν τα χρόνια, τη σκέπτομαι διαρκώς, κάθε μέρα περισσότερο. Κάθομαι και της μιλώ στο μικρό σαλονάκι όπου έχω τις φωτογραφίες της. Μου λείπει. (...) Ενιωθα πάντα μεγάλο σεβασμό για εκείνη. Όταν με κοίταζε με κείνα τα πελώρια μαύρα μάτια της, όλο φλόγα, έλαμπε ο κόσμος. Μου φερόταν σαν τον μικρό της αδερφό, με συμβούλευε για το καθετί, ιδίως να έχω πάντα σεβασμό για όλους. Είχε κι η ίδια μεγάλο σεβασμό για κάθε άνθρωπο, όσο ταπεινός κι αν ήταν. Φερόταν το ίδιο σε πλούσιους και φτωχούς. Εμένα και την Μπρούνα, καθώς και όλους όσοι δούλευαν κατά καιρούς κοντά της, την Ελενα, την Κονσουέλο, μας σύστηνε πάντα με το μικρό μας όνομα. Ποτέ δεν είπε «ο σοφέρ μου». Πάντα ο Φερούτσο ΜΟΥ. Και ήξερε να επιβάλλει και στο περιβάλλον της τον σεβασμό απέναντί μας. Της άρεσε πολύ η εργατικότητα. Χαιρόταν να βλέπει τον άνθρωπο να δημιουργεί. Και θαύμαζε καθετί που γινόταν με μεράκι. «Τι ωραία στρωμένο τραπέζι! Τι ωραία στολισμένα τα βάζα!». Ήξερε να εκτιμά τον κόπο και τη φροντίδα των άλλων και πάντα να λείπει τον καλό τον λόγο, γιατί κι εκείνη ήταν τόσο

Ηξερε να εκτιμά τους ανθρώπους και να είναι ευγνώμων. Πάντα προσπαθούσε να ανταποδίδει το καλό και να μην αδικεί. Αγαπούσε χωρίς υστεροβουλία κι ήταν καλοπροαίρετη. Γι' αυτό και υπέφερε, υπέφερε πολύ

ΦΕΡΟΥΤΣΟ ΜΕΤΣΑΝΤΡΙ, Ο ΜΠΑΤΛΕΡ

Στιγμές ανεμελιάς και χαράς με τη Βάσω Δεβετζή το Πάσχα του 1977 στο Κραν Μοντανά.

ολοκληρωτικά δοσμένη στη δουλειά της, που γίνονταν για χάρη της σχολαστική και τελειομανής. Είχε τον έρωτα του όμορφου και του καλού. Ηθελε τα πάντα πάνω της και γύρω της να είναι καθαρά και αρμονικά. Όταν γύριζε στο σπίτι, ήταν όλο χαρά που επιτέλους θα έβρισκε τον χώρο της, το βασίλειό της. Εκεί ένιωθε ασφαλής. Κι εμείς νιώθαμε τυχεροί που την είχαμε. Γιατί ήταν μια αληθινή κυρία. Δεν θα μπορούσα ποτέ να φανταστώ καλύτερη κυρά! (...)

Ζήσαμε μαζί τα ωραιότερα χρόνια. Εκτός από τη δουλειά της, στον ελεύθερο χρόνο της δεν ήθελε να σκέφτεται. Ηθελε να γεμίσει τις μπαταρίες της μέσα στην ησυχία κι εμείς κοντά της, γύρω της, να νιώθει στο περιβάλλον της ασφάλεια κι εμπιστοσύνη. Πολλές φορές, μου έπιανε την κουβέντα και μου διηγείτο ιστορίες από τα παιδικά και νεανικά της χρόνια. "Οι νέοι σήμερα τα βρίσκουν όλα έτοιμα και τα θεωρούν δεδομένα" έλεγε. "Δεν ξέρουν τι θα πει ζωή...". Τα τελευταία χρόνια, μετά τη διεθνή περιοδεία της με τον Ντι Στέφανο, μου επαναλάμβανε πικρά: "Να προσέχεις τους ανθρώπους. Να μη δίνεσαι. Μάθαινε από τα δικά μου παθήματα. Όσο εσύ ανοίγεις την καρδιά σου τόσο παραμονεύει πίσω από την πλάτη σου το μαχαίρι!". Είχε φερθεί συ-

χνά απερίσκεπτα στη ζωή της, γιατί η ταχύτητα με την οποία ζούσε δεν της επέτρεπε να προφυλάξει τον εαυτό της. Η ορμητική της φύση και η ευπιστία της την είχαν πολλές φορές παρασύρει. Όταν το συνειδητοποιούσε ήταν πολύ αργά. Το κακό είχε γίνει... Δεν ήταν διανοούμενη για να αναλύει. Χωρίς δεύτερη σκέψη, βιαζόταν να τα ζήσει και να τα χορτάσει όλα, λες και ήξερε πως η ζωή της θα ήταν σύντομη και τα νιάτα της θα διαρκούσαν πολύ λίγο. Αντιλαμβανόταν τα λάθη της εκ των υστέρων, όταν ερχόταν η στιγμή που υπέφερε γι' αυτά. Κοντά της τελείωσα το μεγάλο σχολείο της ζωής. Την ένιωθα σα μεγάλη μου αδερφή. Τόσα είχα μοιραστεί μαζί της, που τα τελευταία χρόνια μου έλεγε: "Γιατί δε γράφεις τη ζωή μου; Εσύ την ξέρεις καλύτερα απ' όλους. Αρχισε, κι εγώ θα σε βοηθήσω".

Μπορεί στη δουλειά της να ήταν αυστηρή, γιατί ήταν πρώτα-πρώτα απαιτητική με τον εαυτό της. Αλλά στην καθημερινότητά της ήταν μια ευγενική κυρία και συγχρόνως ένα ατίθασο, σκανδαλιάρικο κοριτσόπουλο. Γι' αυτό και η ζωή μαζί της είχε μεν περιπέτειες, αλλά ήταν και πολύ ευχάριστη. Ηξερε να εκτιμά τους ανθρώπους και να είναι ευγνώμων. Πάντα προσπαθούσε να ανταποδίδει το καλό και να μην αδικεί. Αγαπούσε χω-

ρίς υστεροβουλία κι ήταν καλοπροαίρετη. Γι' αυτό και υπέφερε, υπέφερε πολύ».

Ελβίρα ντε Ιντάλγκο, η δασκάλα

Το 1934 η διάσημη ισπανίδα σοπράνο, που είχε αγαπηθεί πολύ και από το ελληνικό κοινό, δέχθηκε τη θέση καθηγήτριας μονωδίας και μελοδραματικής στο Ωδείο Αθηνών. Το 1939 στην τάξη της γράφτηκε η Μαρία Καλογεροπούλου. Η Ντε Ιντάλγκο έδωσε μάχη για τη δεχθούν. Η ελλιπής εκείνη την εποχή θεωρητική κατάρτισή της, η άχαρη εμφάνισή της και ο απότομος και συνεσταλμένος τρόπος της Μαρίας δεν άρεσαν στην επιτροπή του Ωδείου, που ήταν έτοιμη να την απορρίψει. Όμως η Ντε Ιντάλγκο είχε διαγνώσει από την πρώτη στιγμή το τεράστιο ταλέντο («Καλλιτεχνική προσωπικότητα σαν ένα φουσκωμένο ποτάμι. Αυτή την εντύπωση θυμάμαι ότι μου έκανε από την πρώτη φορά που τη συνάντησα») και ανέλαβε τη Μαρία χωρίς να της πάρει ποτέ χρήματα – όπως είχε κάνει και με άλλους ταλαντούχους μαθητές. Ανάμεσα στη δασκάλα και στη μαθήτριά αναπτύχθηκε βαθιά σχέση εκτίμησης και αγάπης, με την Ντε Ιντάλγκο να παραμένει πάντα στο πλευρό της, αντικαθιστώντας με τον δικό της τρόπο τη μητέρα που η Μα-

ρία δεν βρήκε στο πρόσωπο της βιολογικής μητέρας της. Και με τη Μαρία να δηλώνει με κάθε ευκαιρία πως της όφειλε τα πάντα: «Επαναλαμβάνω με συγκίνηση, αφοσίωση κι ευγνωμοσύνη ότι σε αυτή την επιφανή ισπανίδα καλλιτέχνηδα οφείλω όλη μου την προπαρασκευή και τη διαμόρφωση ως ηθοποιού και μουσικού. Αυτή η εκλεκτή γυναίκα, η οποία εκτός από την πολύτιμη διδασκαλία της μου έδωσε κι όλη την καρδιά της, υπήρξε μάρτυρας της ζωής μου στην Αθήνα, τόσο της καλλιτεχνικής όσο και της οικογενειακής. Θα μπορούσε να πει για εμένα περισσότερα από οποιονδήποτε άλλον, γιατί μαζί της είχα τη μεγαλύτερη επαφή και οικειότητα».

Λεωνίδα Λαντζούνης, ο νονός

Πρόκειται για τον οικογενειακό φίλο που τη 2α Δεκεμβρίου 1923 πήγε τη μητέρα της Κάλλας, Λίτσα, στο Flower Hospital του Μανχάταν για να γεννήσει, ο οποίος λόγω της επαγγελματικής ιδιότητάς του (ήταν γιατρός) πήρε άδεια να παραστεί στον τοκετό και στη συνέχεια βάπτισε τη Μαρία. Είναι, την ίδια στιγμή, ο άνθρωπος που της έδωσε τα απαραίτητα χρήματα για να πάει στην Ιταλία και να ξεκινήσει τη διεθνή σταδιοδρομία της. Μαζί του θα αναπτύξει στενό δεσμό για όλη τη ζωή της. Το 1950 του γράφει: «Αγαπητέ Λίνο, είναι αλήθεια πως η ζωή μου και η ζωή σου μοιάζουν πολύ. Εσύ έχεις πα-

ΟΙ ΝΕΕΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΑΣΚΕΛΑΣΗΣ

Με τις μεγάλες πρωτοχρονιάτικες συναυλίες της Κάιλι Μινόγκ και του Ενρίκε Ιγκλέσιας στο Ντουμπάι, αλλά και με ελληνικό γλέντι και σπάσιμο πιάτων στον «Μάνο» στην Ντόχα του Κατάρ, ξεκινά η σεζόν του ξεφαντώματος στην Αραβική χερσόνησο, ενώ τα κοσμοπολίτικα πάρτι είναι σίγουρο ότι θα διαρκέσουν για αρκετούς μήνες ακόμη.

ΑΠΟ ΤΗΝ
ΝΤΙΑΝΑ ΚΑΡΤΣΑΓΚΟΥΛΗ

Το Ντουμπάι έχει, εδώ και αρκετά χρόνια, καθιερωθεί στους κύκλους των ισχυρών του χρήματος και της φήμης ως μία από τις μεγαλύτερες μητροπόλεις του πλανήτη για ατελείωτα νυχτερινά πάρτι και ξεχωριστές εμπειρίες fine dining και exclusive διασκέδασης. Το Αμπου Ντάμπι ακολούθησε σχεδόν αμέσως, μόνο για να το ξεπεράσει την τε-

λευταία διετία το Κατάρ, με την πρωτεύουσά του Ντόχα να «παίζει» πολύ δυνατά ως ανερχόμενη δύναμη στον παγκόσμιο χάρτη του πολυτελούς nightlife – ειδικά μετά την εξασφάλιση της διοργάνωσης του Παγκοσμίου Κυπέλλου Ποδοσφαίρου, που μόλις ολοκληρώθηκε, και το οποίο έβαλε το εμιράτο στον χάρτη του παγκόσμιου πολιτικού, οικονομικού, αλλά και κοινωνικού γίνεσθαι. Αν και αναχατισμένη λί-

γο από την επέλαση της COVID-19, η ραγδαία ανάπτυξη στον τομέα του τουρισμού που συντελείται αυτή τη στιγμή στη Σαουδική Αραβία, είναι δεδομένο ότι σύντομα θα φέρει το Ριάντ, αλλά και την Τζέντα, στο προσκήνιο των προτιμήσεων του διεθνούς jet set, κάτι που ήδη βλέπουμε στον τομέα της γαστρονομίας, με τα αμέτρητα υπερπολυτελή εστιατόρια να ανοίγουν στις δύο πόλεις το ένα μετά το άλλο. Πρώτοι ανάμεσα στους επισκέπτες των προαναφερθέντων προορισμών οι Έλληνες. Τα ισχυρά ονόματα της ελληνικής

Με την Κάιλι Μινόγκ (επάνω) θα γίνει η υποδοχή του νέου έτους στο ξενοδοχείο Atlantis The Palm (αριστερά), από όπου θα φαίνεται το καθιερωμένο υπερθέαμα βεγγαλικών.

Παραμονή στο Nammos Dubai (επάνω) με τον Ενρίκε Ιγκλέσιας (αριστερά).

Την πρώτη του Πρωτοχρονιά θα γιορτάσει το Nammos Qatar.

ναυτιλίας, του real estate και των μεγάλων επιχειρήσεων – στην Ελλάδα και στο εξωτερικό – «σπάνε» την παράδοση δεκαετιών, όπου το μονοπώλιο για τις χειμερινές τους διακοπές είχαν το Γκστάαντ, η Κουρσεβέλ και το Σεντ Μόριτζ (για τις old money οικογένειες), και κατευθύνονται προς Ανατολάς και συγκεκριμένα στις ακτές του Περσικού Κόλπου, όπου το θερμόμετρο, της ατμόσφαιρας και της διασκέδασης, δείχνει αρκετούς βαθμούς πάνω από το μηδέν. Αλλωστε το ελληνικό είναι και το πιο έντονο ξένο στοιχείο που συναντά

κανείς εκεί, αφού είναι γνωστό σε άπαντες ότι οι εύποροι Αραβες και ειδικά τα μέλη των βασιλικών οικογενειών συνηθίζουν να εγκαθίστανται τους καλοκαιρινούς μήνες κυρίως στη Μύκονο, αλλά και σε άλλα κοσμοπολίτικα νησιά μας, όπου έχουν μάθει τα πάντα για την τοπική κουζίνα και τη νυχτερινή διασκέδαση. Αυτές οι ιδιότητες «ανταλλαγές» μεταξύ των δύο πολιτισμών γίνονται φανερές και στις επιχειρήσεις που έχουν ανοίξει Έλληνες στην περιοχή και οι οποίες είναι μάλιστα από τις πιο δημοφιλείς, με όλες τις διεθνείς διασημότητες και τους μεγιστάνες

του πλούτου να συρρέουν εκεί, ξεδεύοντας απίστευτα ποσά, μετά πολλών φιαλών από τις πιο ακριβές σαμπάνιες. Παίρνοντας λοιπόν ως αφορμή τα πάρτι και τα ειδικά events που διοργανώνονται για την υποδοχή του νέου έτους σε Ντουμπάι κυρίως, αλλά και σε Αμπου Ντάμπι και Ντόχα, ρίχνουμε μια ματιά στα πιο καυτά spots που θα κυριαρχήσουν στα εμιράτα προτού το πάρτι μεταφερθεί για το μακρύ καλοκαίρι στην Ελλάδα.

Η Κάιλι στο Atlantis The Palm

Από τα πιο πολυαναμενόμενα events της Πρωτο-

